

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Макари Оксани Василівни
на дисертаційну роботу Масюк Юлії Олегівни
«Стратегічне управління розвитком туризму в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

1. Актуальність обраної теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Постіндустріальна та інноваційна моделі економічного розвитку вимагають від суб'єктів ринку нових технологій управління для виживання і розвитку в умовах жорсткої конкуренції. Процеси глобалізації у світовій економіці потребують адекватних механізмів господарювання та створення стійких конкурентних переваг. Перспективним напрямком відтворення світової економіки є розвиток туристичної галузі як найбільш динамічної. Однак наявність у регіоні туристично-рекреаційних ресурсів не може бути достатньою умовою для створення якісного продукту, який зможе конкурувати на глобалізованому ринку туристичних послуг. Тому необхідним є забезпечення цілеспрямованого розвитку нових організаційних форм у туризмі, діяльність яких була б орієнтована на максимізацію консолідованого результату, та розробка моделі стратегічного управління розвитком туристичної галузі регіону.

Стратегічною метою розвитку туризму в Україні є створення конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках національного туристичного продукту, розширення внутрішнього та збільшення обсягів в'їзного туризму, забезпечення на цій основі комплексного розвитку курортних територій та туристичних центрів з урахуванням соціально-економічних інтересів населення, збереження та відновлення природних територій та історико-культурної спадщини.

З огляду на все вищезазначене, тема дисертації Масюк Ю.О. є актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення.

Виконання дисертаційної роботи відповідає проблематиці актуальних наукових досліджень, результати дослідження використовувались при виконанні держбюджетної теми «Управління структурно-інноваційними процесами в регіоні» (номер державної реєстрації 0112U005141), а також при виконанні науково-дослідної роботи кафедри туризму Львівського національного університету імені Івана Франка «Формування інформаційного середовища сталого розвитку туризму Карпатського регіону України» (номер державної реєстрації 0107U2036).

2. Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне вивчення тексту поданої дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків свідчить про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації.

Автором проведено змістовний аналіз за темою дисертації, на основі якого запропоновано визначення таких понять: «туризм», «туристична галузь», «стратегічне управління розвитком туризму», «стратегії розвитку в туризмі», що комплексно поєднало сутнісний та змістовий аспекти. Використання таких методів наукового дослідження як аналізування, порівняння, систематизація та узагальнення, динамічного, економіко-статистичного та порівняльного аналізу, анкетування та експертної оцінки, формально-логічний, графічний і табличний методи, що доводить обґрунтованість наукових положень та наведених результатів дослідження.

Мета дисертаційної роботи відповідає обраній темі роботи. Об'єкт і предмет визначено правильно. Зміст сформульованих наукових задач логічно узгоджений, їх кількість можна вважати достатньою для розкриття обраної теми дослідження Масюк Ю.О.

В дисертаційній роботі автором схематично відображено взаємозалежності та взаємовпливи основних підсистем системи туризму (с.

37, рис. 1.2), визначено основні методи впливу державних органів влади на туризм (с. 38), запропоновано підходи до визначення стратегічного управління (с. 38-40), оскільки не має єдиного загальновизнаного визначення цього поняття. Також автором визначено основні складові процесу стратегічного управління розвитком туризму в Україні на макрорівні (с.43, рис. 1.3).

В дисертації розвинуто ієрархію розроблення стратегій розвитку туризму в Україні представлена чотирма основними рівнями: національний (розвиток туризму в Україні), регіональний (розвиток туризму в регіонах України), розвиток туризму в окремих туристичних дестинаціях, розвиток суб'єктів туристичної діяльності (с. 52, рис. 1.4). Автором узагальнено основні методи державного регулювання розвитку туризму (с. 71, рис. 1.7).

У другому розділі роботи автором проаналізовано динаміку туристичних потоків в Україні (с. 85), сформовано загальну динаміку туристичних потоків в Україні у 2000-2015 рр. (с. 86), обґрунтована та відображена дія туристичного мультиплікатора (с. 94-95), визначено чинники зовнішнього підприємницького середовища (с. 103, рис. 2.7) та розроблено послідовність аналізу галузевого підприємницького середовища (с. 104, рис. 2.8). Значний науковий інтерес викликає розроблена автором просторова структура туристичної галузі України (с. 106, рис. 2.9) та проведена сегментація споживачів туристичного ринку (с.115-124), сформовано ознаки сегментування споживачів туристичної дестинації на макрорівні (с. 124, рис. 2.14).

Автором складено ієрархічну структуру системи адміністративного забезпечення стратегічного управління розвитком туризму в Україні (с. 135, рис. 2.22), наведено цілі та напрями державного регулювання туристичної галузі в Україні (с. 139, табл. 2.16), складники ресурсного забезпечення галузі туризму (с. 143, рис. 2.23), складено схему взаємозв'язків туроператора з постачальниками та покупцями туристичних послуг (турпродукту) (с. 144, рис. 2.24) та схему фінансових відносин туристичної дестинації (с.145, рис. 2.25).

У третьому розділі дисертаційної роботи автором розроблено систему показників сталого розвитку туризму (с. 162, рис. 3.2), процес стратегічного управління сталого розвитку туризму (с. 168, с. 3.3), характеристику моделей розвитку туристичної галузі (с. 173, рис. 3.4), процес циклічного стратегічного управління в туристичній компанії (с. 183, рис. 3.7). Також автором розвинуто модель вибору стратегії для туристичних дестинацій та суб'єктів туристичного бізнесу в умовах несподіваних змін зовнішнього галузевого середовища (с. 187, рис. 3.8), побудовано матрицю визначення стратегічних альтернатив в умовах несподіваних стратегічних змін зовнішнього підприємницького середовища (с. 202, рис. 3.17), запропоновано модель прийняття рішень при аналізі оціночного показника (с. 205, рис. 3.19) та організаційну структуру оновленої Асоціації лідерів турбізнесу України (с. 208, с. 3.20).

Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати отримані автором особисто.

Висновки, що наводяться вкінці розділів дисертації, є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх протиріч і мають практичну спрямованість.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що викладено у дисертаційній роботі Масюк Ю.О.

3. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи і достовірність отриманих результатів, висновків і рекомендацій

Наукові положення Масюк Ю.О. сформульовані самостійно та відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки. Проведений аналіз дисертаційної роботи, публікацій та автореферату автора дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, які викладені конкретно, послідовно і системно.

Автором удосконалено підхід до формування стратегій розвитку туризму (с. 51-52 дисертації та с. 6-7 автореферату), основою якого є ієрархічний принцип формування стратегій.

Автором вперше запропоновано просторову структуру туристичної галузі (с. 106 дисертації та с. 10-11 автореферату), яка включає в себе п'ять складових, таких як: кінцевий споживач, туристичні ресурси, постачальники туристичних послуг та контрагенти, органи управління в галузі, основні суб'єкти туристичної діяльності. Така просторова структура дозволить визначити основних учасників ринку, їх взаємозв'язки, виявити ступінь їх впливу на розвиток туристичної галузі, а також структурувати туристичний ринок в Україні.

На основі детального та ґрунтовного аналізування наукових джерел автором розвинуто систему показників розвитку туризму (с. 161-163 дисертації та с. 13 автореферату), яка об'єднує відповідні показники по групах: макроекономічні, кількісні, якісні, екологічні показники розвитку туризму та показники реакції громади на розвиток туризму з врахуванням основних принципів сталого розвитку.

Також автором розвинуто положення концепції стратегічного управління розвитком туризму в Україні на макро-, мезо- та мікрорівнях (с. 167-172 дисертації та с. 13-14 автореферату), що включають суб'єкти, об'єкти, цілі, механізми та результат, а також є структурованими. Це дозволить розвиватись галузі туризму відповідно до основних принципів концепції сталого розвитку.

В дисертації також розвинуто модель вибору стратегії в умовах мінливого зовнішнього галузевого середовища (с. 186-187 дисертації та с. 16 автореферату), яка дасть можливість, враховуючи змінні фактори зовнішнього середовища, суб'єктам туристичного бізнесу та туристичним DESTINATIONAM ефективно обрати власну стратегію розвитку.

Суттєвим науковим здобутком дисертанта можна вважати удосконалений механізм координації діяльності між основними учасниками туристичного бізнесу за допомогою реорганізації Асоціації лідерів

турбізнесу України з подальшим переведенням її діяльності в державно-приватне партнерство (с. 207-210 дисертації та с. 15 автореферату). Даній організації пропонується два основні види діяльності: постійна діяльність (відділ забезпечення вакансій та регулярні інтернет-торги, аналітичний відділ) та спеціалізована діяльність (щорічні спільні круглі столи між представниками держави, бізнесу і споживчого сектору, Український туристичний форум, туристичні виставки та ярмарки). Дані зміни допоможуть удосконалити співпрацю між основними гравцями туристичного ринку в системі національного господарства.

4. Аналіз літератури, використаної в дисертаційній роботі

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в т.ч. чинні кодекси і закони України, підзаконні нормативні акти Кабінету Міністрів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, галузевих міністерств, які регулюють окремі проблеми туристичної діяльності, статистичні дані Держстату України в розрізі показників, що аналізують розвиток туризму; рекомендації ООН і ЮНВТО в сфері статистики і понятійного апарату індустрії туризму; нормативно-довідкові матеріали Управління туризму та курортів Львівської облдержадміністрації; матеріали періодичної преси; результати, отримані автором у ході дослідницьких робіт, що проводилися в 2014-2015 рр. у низці туристичних фірм м. Львова і Львівської області та даних анкет, розроблених для туристів Львова, Києва, Івано-Франківська, Харкова, Ужгорода та Дніпропетровська, монографії, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Перелік використаної літератури в дисертаційній роботі Масюк Ю.О. складає 332 найменування.

5. Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 29 наукових праць загальним обсягом 9,14 друкованих аркушів, з яких особисто автору належить 8,76 друкованих аркушів. Масюк Ю.О. опублікувала 12 статей у

наукових фахових виданнях України (з них 2 - у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних). Окрім того, автором опубліковано 15 тез доповідей науково-практичних конференцій та 2 публікації, що додатково відображають результати дисертації.

Публікації дисертантки мають широку географію (Польща, м. Хмельницький, м. Тернопіль, м. Київ, м. Дніпро, м. Луганськ, м. Умань тощо). Автореферат та опубліковані наукові праці у повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень її дисертаційної роботи у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук відповідно до вимог.

6. Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Практичну цінність мають отримані в процесі дисертаційної роботи Масюк Ю.О. наукові результати, які заслуговують на використання в процесах стратегічного управління розвитком туризму в Україні. Зокрема, представляють інтерес такі положення:

- підхід до розроблення стратегій розвитку туризму;
- механізм координації діяльності між основними гравцями туристичного бізнесу шляхом проведення реорганізації діючої Асоціації лідерів турбізнесу України та переведення її діяльності в площину державно-приватного партнерства з провадженням двох основних видів діяльності: постійна діяльність, спеціалізована діяльність;
- модель вибору стратегії в умовах несподіваних змін зовнішнього галузевого середовища.

Основні положення та результати дисертаційної роботи впроваджено у діяльність Управління туризму та курортів Львівської ОДА (довідка № 65 від

27.04.2016 р.) та туристичного оператора ДП ТзОВ СП «Трайидент Консалтинг та Інвестиції» (довідка № 42 від 20.05.2016 р.).

Отримані результати дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Львівського національного університету імені Івана Франка та застосовуються під час викладання дисциплін «Стратегічний менеджмент» та «Управління змінами» для студентів напряму підготовки «Менеджмент» (довідка № 1926-Н від 21.04.2016 р.) та «Стратегічний маркетинг в туризмі», «Управління проектами у туризмі» для студентів галузі знань «Менеджмент і адміністрування» (довідка № 1925-Н від 21.04.2016 р.).

7. Відповідність теми дисертації профілю спеціальності

Дисертація Масюк Ю.О. виконана державною мовою, якою автор володіє у професійному плані досконало. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю та обґрунтованістю.

Представлені автореферат, рукопис дисертації та графічний матеріал у повній мірі відображають зміст роботи, відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукові результати, отримані в дисертаційній роботі та їх практичне значення, слід відзначити окремі дискусійні моменти та висловити деякі зауваження стосовно роботи Масюк Ю.О.:

1. На с. 61 дисертації автор зазначає, що, для українських реалій, DESTINATIONAM у своїй діяльності доцільно керуватися такими стратегіями як «близькість до споживача», «управління попитом», «лідерство

товару/послуг». Однак не обґрунтовано чому саме ці стратегії є ефективними.

2. На с. 74 дисертації автором наведено твердження, що «туризму в Україні зараз не приділяється належної уваги з боку вищого керівництва держави, а підпорядкування його Міністерству економічного розвитку і торгівлі зовсім не означає, що туристична галузь визначена пріоритетним та перспективним напрямком розвитку економіки країни». Однак автором недостатньо обґрунтовано на основі чого зроблено такий висновок.

3. У просторовій структурі туристичної галузі України (рис. 2.9 с. 106 дисертації) не зовсім зрозумілим є схематичне відображення ринку туроператорів.

4. Автором не вказано на який період було проведено сегментування споживачів туристичних послуг за методом ідентифікації (табл. 2.13 с. 119). Це варто було б вказати, оскільки сума витрат на подорож вказана у євро і результати такого дослідження можуть змінюватися під впливом коливання курсу валют.

5. На с. 130 рис. 2.18 «Частка галузі туризму у ВВП України» та на с.132 рис. 2.20 «Частка галузі туризму у загальному обсязі національних інвестицій в Україні» наведено прогнозне значення показника на 2026 р., але не зазначено яким методом було здійснено розрахунок прогнозного значення.

6. В дисертації проаналізовано стан та ефективність основних фондів (табл. 2.17 с. 149), аналіз ефективності використання оборотних коштів (табл. 2.18 с. 149) компанії «АККОРД-тур» за 2014-2015 рр. Доцільно було б провести такий аналіз хоча б за останні 5 років, що було б більш наглядно.

7. В моделі вибору стратегії для туристичних дестинацій та суб'єктів туристичного бізнесу в умовах несподіваних змін зовнішнього галузевого середовища (рис. 3.8 с.187) не зрозумілий початок першої дії (бізнес-модель – з розгалуженням «так», «ні»).

Однак, зазначимо, що наведені у відгуку дискусійні положення та зауваження не знижують рівня наукової новизни та практичного значення проведеного дослідження Масюк Ю.О.

9. Загальний висновок

Дисертація Масюк Ю.О. на тему «Стратегічне управління розвитком туризму в Україні» є завершеним дослідженням в межах поставлених завдань, у якому, на підставі проведених автором досліджень, розроблені науково обґрунтовані теоретико-методологічні засади і науково-практичний інструментарій стратегічного управління розвитком туризму в Україні. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Текст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи Масюк Ю.О. Отримані результати є вирішенням наукового завдання щодо розробки теоретико-методологічних засад і науково-практичного інструментарію стратегічного управління розвитком туризму в Україні.

Згідно існуючих вимог, положення та результати дисертаційної роботи опубліковано у наукових фахових виданнях України, у виданнях, що входять до наукометричних баз даних. Результати дисертаційної роботи Масюк Ю.О. обговорені та схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Представлені у дисертаційній роботі результати, як свідчать документи, знайшли своє впровадження у практичній діяльності вітчизняного туристичного оператора ДП ТзОВ СП «Трайидент Консалтинг та Інвестиції» та Управління туризму та курортів Львівської ОДА.

Тема і зміст дисертаційної роботи Масюк Ю.О. відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Дисертація Масюк Юлії Олегівни «Стратегічне управління розвитком туризму в Україні» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.).

Таким чином, на підставі аналізу дисертації Масюк Ю.О., автореферату дисертації, публікацій дисертантки у фахових виданнях можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота виконана на належному теоретичному та методичному рівні, відповідає вимогам щодо дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а її автор, Масюк Юлія Олегівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри фінансів і кредиту

Східноєвропейського національного університету

імені Лесі Українки,

доктор економічних наук, професор

О.В. Макара

Підпис засвідчую

Вчений секретар

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки

